

โลกใต้น้ำกับการคิดดี ทำดี สังคมดี : การคิดย้อนสะท้อนกลับ
ของนักดำน้ำเพื่อสร้างอาสาสมัครพิทักษ์ทะเลไทย*

UNDERWATER WORLD WITH GOOD THINKING, GOOD DOING AND GOOD
SOCIETY : THE REFLEXIVITY OF SCUBA DIVERS TO PROTECT
THE OCEAN BY VOLUNTEERS

จุฑามณี สมบูรณ์สุทธิ, กิรติ ชื่นพิทยาร

Juthamanee Somboonsut, Keerati Chenpitayaton

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Chulalongkorn University

Corresponding Author E-mail: linkjutha@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. ศึกษาปัญหาสังคมความเสี่ยงวิกฤตทะเลไทยในพื้นที่เกาะเต่า จังหวัดสุราษฎร์ธานี และเชื่อมโยงให้เห็นถึงผลกระทบที่มีต่อนักดำน้ำ รวมถึงชุมชนท่องเที่ยวดำน้ำ 2. ศึกษาการคิดย้อนสะท้อนกลับและปฏิบัติการของนักดำน้ำเพื่อแก้ปัญหาวิกฤตทะเลไทย รวมถึงวิเคราะห์ปฏิบัติการของนักดำน้ำที่สอดคล้องของหลักคุณธรรม ความดีระเบียบวิธีวิจัยใช้การสัมภาษณ์ในระดับลึกกับกลุ่มนักดำน้ำอาสาสมัครและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้องกับประเด็นสังคมความเสี่ยงวิกฤตทะเลไทย จำนวน 30 คน สถานที่ในการทำวิจัย คือ เกาะเต่า จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ผลจากการวิจัยพบว่า 1. ปัญหาสังคมเสี่ยงทางทะเลทำให้นักดำน้ำเกิดการคิดย้อนสะท้อนกลับ ตระหนักถึงภัยอันตราย ความเสียหายใต้ทะเลอันเกิดจากน้ำมือของมนุษย์และย้อนกลับมาทำลายมนุษย์เอง 2. ผลกระทบจากความเสียหายทางทะเลเหล่านี้นำมาสู่การตระหนักรู้ เปลี่ยนแปลงวิถีคิด พฤติกรรม เกิดการรวมกลุ่ม สร้างเครือข่าย สร้างอัตลักษณ์ร่วมกันคิดดี ทำดี มีคุณธรรม เพื่อกู้วิกฤตภัยพิบัติทางทะเลร่วมกันในรูปแบบของการรวมพลังนักดำน้ำอาสาสมัครพิทักษ์ทะเลไทยโดยอาศัยสื่อใหม่ (News Media) ในการขับเคลื่อนทางสังคมและสิ่งแวดล้อม

คำสำคัญ: นักดำน้ำอาสาสมัคร; วิกฤตทะเลไทย; การคิดย้อนสะท้อนกลับในสังคมสมัยใหม่

Abstract

This research article aims to demonstrate how the reflexivity and the relativeness of risk society in crisis ocean effect the divers and the tourists who work and visit the sea. It used in-depth interview with scuba diving volunteers and the related stakeholders 30 people.

The main place for doing the research is Koh Tao in Suratthani Province. The research result found that the risk society in crisis ocean made the divers to have reflexivity and awareness about disaster and damage under the sea by human activities and in reverse destroy the human at last. It, further makes people aware, change their thinking and behaviors and facilitate group network to work together; construct an identity, encourage good thinking, good doing, good action and good moral activities to solve the problems of the crisis ocean disaster. This is supported by the use of power of volunteers and use of news medias as the tools for the ocean environmental movement.

Keywords: Scuba Volunteer; Marine Crisis; Reflexive Modernization

บทนำ

ผลพวงจากภาวะโลกสมัยใหม่ ที่เน้นการพัฒนาอุตสาหกรรม ทำให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมและความอยู่ดีมีสุข (Well Being) ตามมา เช่น ภาวะโลกร้อน ขยะตกตัวเป็นไมโครพลาสติกและเข้าไปอยู่ในร่างกายของมนุษย์ (Dpcarrington, 2022) มลพิษฝุ่น PM. 2.5 สารเคมีรั่วไหลลงทะเล ฯลฯ สิ่งเหล่านี้มีต้นเหตุมาจากการกระทำของมนุษย์และมนุษย์กลับได้รับผลกระทบนั่นเอง ซึ่งสภาวะดังกล่าวเรียกว่า สังคมความเสี่ยง (Risk Society) โดยอุริค เบค (Beck, 1994) นักสังคมวิทยาผู้คิดค้นแนวคิดสังคมความเสี่ยงได้เสนอทางออกว่า การแก้ปัญหาสังคมความเสี่ยงต้องทำให้มนุษย์เกิดการคิดย้อนสะท้อนกลับ (Reflexivity) ซึ่งหมายถึง มนุษย์เกิดการตระหนักถึงสิ่งที่ตนได้ทำลงไปและส่งผลเสียหายต่อโลกเพราะความหายนะนั้นได้ย้อนกลับมาทำลายมนุษย์เอง ดังนั้น แนวทางการแก้ปัญหาสังคมเสี่ยงจึงต้องอาศัยความร่วมมือแสดงความรับผิดชอบต่อสังคมในรูปแบบของการเป็นพลเมืองโลก (Global Citizen)

ในขณะที่กระแสหนึ่งวิเคราะห์ว่าสังคมปัจจุบันเป็นยุคของสังคมความเสี่ยง แต่อีกกระแสหนึ่งมองว่า สังคมปัจจุบันเป็นยุคของมนุษย์สมัย (Anthropocene) ซึ่งเป็นยุคที่การกระทำของมนุษย์ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและเกิดกระทบต่อระบบนิเวศรวมถึงระบบโลก แต่ไม่ว่าโลกที่อยู่ ณ ปัจจุบันจะอยู่ในยุคสังคมความเสี่ยง (Risk Society) หรือยุคมนุษย์สมัย (Anthropocene) ทั้งสองยุคหรือสองแนวคิดล้วนมีจุดร่วมที่เหมือนกัน คือ ให้ความสำคัญต่อความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมที่ส่งผลกระทบต่อกันและมุ่งแสวงหาแนวทางแก้ไข

โดยเน้นให้มนุษย์แสดงบทบาท แสดงความรับผิดชอบต่อการกระทำของตนเองที่สร้างความเสียหายต่อสิ่งแวดล้อม (Keys et al., 2019) โดยในงานชิ้นนี้ได้นำเสนอปัญหาสังคมเสี่ยงวิกฤตทะเลไทย

สังคมเสี่ยงวิกฤตทางทะเลเกิดจากมนุษย์ใช้ทรัพยากรทางทะเลมากเกินไป สิ่งเหล่านี้ทำให้เกิดผลเสียต่อทรัพยากรธรรมชาติใต้ทะเล กล่าวคือ ประเทศไทยติดอันดับ 5 ของการทิ้งขยะลงทะเลมากที่สุดในโลก (Melville, 2021; Thai post, 2018) ขยะที่พบส่วนใหญ่ประกอบด้วยพลาสติกจำพวกถุง หลอด ขวด ฝาจุก ภาชนะบรรจุอาหาร คิดเป็น 49% ของขยะที่พบทั้งหมดหรือมีขยะพลาสติก จำนวน 22.8 ล้านกิโลกรัม สิ่งเหล่านี้ส่งผลให้เกิดภาวะโลกร้อนปะการังฟอกขาวตามมา นอกจากนี้ การที่ขยะพลาสติกในทะเลแตกตัวเป็นไมโครพลาสติกสะสมอยู่ในตัวของสัตว์ทะเล เมื่อมนุษย์กินอาหารจากทะเลทำให้ในร่างกายของมนุษย์มีไมโครพลาสติกปะปน ทำให้เกิดโรคต่าง ๆ จากงานวิจัยเรื่อง Detection of Various Microplastics in Human Stool : A Prospective Case Series พบว่า มีไมโครพลาสติกจากอุจจาระของมนุษย์ซึ่งเกิดจากการกินอาหารทะเล (Smith et al., 2018; Schwabl et al., 2019) นอกจากนี้ ทะเลไทยยังมีปัญหาการใช้วนลากจับปลาและการทิ้งสมอเรือทำให้เกิดความเสียหายต่อทรัพยากรธรรมชาติใต้ทะเล ปัญหาสังคมเสี่ยงวิกฤตทะเลไทย มิใช่เพียงทำลายชีวิตของสัตว์ทะเลเท่านั้น แต่ได้ทำลายชีวิตของมนุษย์ ทำลายประเทศและทำลายระบบนิเวศของโลก นอกจากนี้ การที่ทะเลได้รับความเสื่อมโทรมในพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่งย่อมส่งผลกระทบต่อภาพรวมของประเทศ เช่น เมื่อท้องทะเลเสื่อมโทรม ทำให้ไม่มีคนมาท่องเที่ยว ชาวบ้าน ผู้ประกอบการขาดรายได้ เกิดปัญหาเศรษฐกิจในครัวเรือน เกิดความเครียดจากพิษเศรษฐกิจ ส่งผลกระทบต่อจิตใจ ผลักดันให้ก่อคดีอาชญากรรมต่าง ๆ ผลพวงจากปัญหาที่กล่าวถึงข้างต้นสะท้อนให้เห็นว่าวิกฤตมลพิษทางทะเลไม่ใช่ปัญหาเล็ก ๆ เพราะสามารถเชื่อมโยง ขยาย จนกลายเป็นปัญหาใหญ่ การรอให้รัฐแก้ปัญหาไม่ใช่ทางออกที่ดีที่สุด เนื่องจากข้อจำกัดด้านงบประมาณและบุคลากร

ดังนั้น มนุษย์ทุกคนบนโลกต้องเข้ามามีส่วนร่วมช่วยกันแก้ปัญหา ที่ผ่านมามีการรวมตัวของประชาชนหลากหลายเพื่อแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมทางทะเลในรูปแบบของนักดำนํ้าอาสาสมัคร แต่กิจกรรมดังกล่าวยังเป็นการจัดขึ้นตามวาระแล้วเลิกกันไป ดังนั้น การแก้ปัญหาวิกฤตทางทะเลอย่างยั่งยืนโดยอาศัยความร่วมมือจากอาสาสมัคร จะสามารถทำได้อย่างไร รวมถึงการคิดย้อนสะท้อนกลับของนักดำนํ้าอาสาสมัครสอดคล้องกับหลักคุณธรรม การคิดดี ทำดีเพื่อสังคมดีในยุคโลกแปรปรวนอย่างไร โดยการวิจัยครั้งนี้ กำหนดขอบเขตศึกษาเฉพาะปฏิบัติการของนักดำนํ้าอาสาสมัครในพื้นที่เกาะเต่า จังหวัดสุราษฎร์ธานี เนื่องจากเกาะเต่าเป็นชุมชนนักดำนํ้าที่ใหญ่ที่สุดในประเทศไทยและมีชื่อเสียงระดับโลก รวมถึงนักดำนํ้าถือเป็นบุคคลหน้าด่านที่สามารถลงไปได้ทะเลลึกและเห็นสังคมเสี่ยงวิกฤตทะเลไทย รวมถึงเป็นกลุ่มที่ได้รับผลกระทบจากปัญหาดังกล่าวโดยตรง ดังนั้น การศึกษาสังคมเสี่ยงวิกฤตทะเลไทยจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องศึกษาการทำงานของนักดำนํ้าอาสาสมัคร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาสังคมความเสี่ยงวิกฤตทะเลไทยในพื้นที่เกาะเต่า จังหวัดสุราษฎร์ธานีและเชื่อมโยงให้เห็นถึงผลกระทบที่มีต่อนักดำน้ำ รวมถึงชุมชนท่องเที่ยวดำน้ำ
2. เพื่อศึกษาการคิดย้อนสะท้อนกลับและปฏิบัติการของนักดำน้ำเพื่อแก้ปัญหาวิกฤตทะเลไทย รวมถึงวิเคราะห์ปฏิบัติการของนักดำน้ำที่สอดคล้องของหลักคุณธรรมความดี

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Researcher) ใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Dept Interview)

2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ได้แก่ กลุ่มนักดำน้ำอาสาสมัครและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) ที่เกี่ยวข้องกับท่องเที่ยวและทำงานร่วมกับนักดำน้ำ จำนวน 30 คน ซึ่งประกอบด้วย ผู้ประกอบการธุรกิจดำน้ำ จำนวน 3 คน (แห่ง) หน่วยงานภาครัฐ (ผู้อำนวยการและเจ้าหน้าที่จากกรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง) จำนวน 4 คน นักดำน้ำอาสาสมัคร จำนวน 20 คน และชาวประมง จำนวน 3 คน (กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง, 2565)

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีมานุษยวิทยาเชิงชาติพหุวรรณนาเพื่อเข้าถึงข้อมูลแบบคนใน (Insider)

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ได้แก่ การเข้าไปปฏิบัติงานในตำแหน่งครูผู้ช่วยสอนดำน้ำลึก (Dive Master) เพื่อศึกษาปัญหาสังคมความเสี่ยงวิกฤตทะเลไทยยังพื้นที่เกาะเต่าและดำน้ำลึกสำรวจพื้นที่ได้ทะเลร่วมกับนักดำน้ำอาสาสมัครซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างวิจัยในครั้งนี้

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการอธิบายปรากฏการณ์ในเชิงพรรณนา (Descriptive Research)

ผลการวิจัย

1. สถานการณ์สังคมความเสี่ยงวิกฤตทะเลไทยและผลกระทบต่อนักดำน้ำ

1.1 ปัญหาขยะทะเล ในสถานการณ์โรคระบาดโควิด-19 ถึงแม้นักท่องเที่ยวที่เข้ามาประเทศไทยจะเป็นศูนย์ แต่กลับมีขยะเพิ่มมากขึ้นถึงร้อยละ 40 เนื่องจากทุกครัวเรือนต้องสั่งอาหารแบบบรรจุภัณฑ์มารับประทานที่บ้าน รวมถึงการใช้หน้ากากอนามัย (Mask) แบบใช้แล้วทิ้ง ทำให้มีปริมาณขยะติดเชื้อเพิ่มมากขึ้น (ปาริชาติ บุญเอก, 2564) นอกจากนี้บางพื้นที่

บนเกาะเต่ายังมีปัญหาการจัดการขยะ เช่น มีขยะมรสุมจากพื้นที่อื่น ๆ รวมถึงขยะที่ถูกพัดมาตามทะเลจากต่างประเทศและมาเกยตื้นที่ชายฝั่ง ทำให้ทัศนียภาพชายหาดไม่สวยงาม เสื่อมโทรม นักท่องเที่ยวลดลงและส่งผลกระทบต่อการท่องเที่ยว ดังนั้น ชาวบ้านในชุมชนและนักท่องเที่ยวต่างชาติจึงเกิดการรวมตัวเพื่อเก็บขยะทะเล นอกจากนี้ยังมีการรวมตัวกันของนักดำน้ำร่วมกับชาวประมงพื้นบ้านเพื่อเก็บขยะใต้ท้องทะเลในรูปแบบของอาสาสมัคร จากปัญหาวิกฤตขยะทะเลได้ทำให้มีการรวมตัวของอาสาสมัครหลากหลายเชื้อชาติ จนเกิดเป็นเครือข่ายอาสาสมัครที่สามารถพึ่งพา ประกันกันได้

1.2 ปัญหาปลาในทะเลลดลงเป็นจำนวนมาก (ควบคู่กับการประมงพาณิชย์และประมงผิดกฎหมาย) อาชีพเก่าแก่ที่อยู่คู่กับทะเลมานาน คือ การประมงพื้นบ้านในอดีต การประมงพื้นบ้านเป็นไปเพื่อยังชีพ แต่ปัจจุบันแปรเปลี่ยนไปเพื่อการค้าขาย ประกอบกับการเข้ามาจับของเรือประมงในภาคอุตสาหกรรม ทำให้เกิดโรงงานผลิตอวนรูปแบบต่าง ๆ เพิ่มมากขึ้นในราคาที่ถูกลง นอกจากนี้ การใช้วนลากจับปลา ถึงแม้จะได้ปลาเป็นจำนวนมาก แต่อวนลากได้ลากเอาทุกอย่างใต้ทะเลติดไปด้วย สร้างความเสียหายแก่ทรัพยากรธรรมชาติได้ทะเล รวมถึงฝูงปลาหายไปจากทะเล ปรากฏการณ์เหล่านี้ทำให้นักดำน้ำเกิดความรู้สึกไม่พอใจและหดหู่ เพราะเมื่อกลับไปดำน้ำที่จุดเดิม ซึ่งเคยมีปะการังและฝูงปลาสวยงาม แต่ตอนนี้ฝูงปลาหายไป ปัญหาเรื่องเครื่องมือประมงได้กลายเป็นปัญหาระดับชาติและระดับโลกจนต้องมีการเจรจาระหว่างประเทศเข้ามาทำงานด้านการบริหารจัดการเครื่องมือประมงเพื่อสร้างความมั่นคงทางทะเล

กล่าวโดยสรุป ปัญหาปลาใต้ท้องทะเลลดลงที่เกาะเต่าได้ส่งผลกระทบต่อนักดำน้ำและลามมาถึงปัญหาการท่องเที่ยวและเศรษฐกิจของประเทศไทย เพราะนักท่องเที่ยวดำน้ำต้องการมาดูปลาและดื่มด่ำกับความสวยงามตามธรรมชาติใต้ทะเล ดังนั้น เมื่อพูดถึงการจับปลาทำให้นักดำน้ำต้องกล่าวถึงชาวประมงพ่วงไปด้วยเสมอ ในฐานะที่นักดำน้ำและชาวประมงมีอาชีพที่ต้องใช้ชีวิตในทะเลเหมือนกัน ต้องพึ่งพาหารายได้จากปลาเหมือนกัน แต่ทั้งสองอาชีพกลับมีวิถีปฏิบัติในวิชาชีพที่สวนทางกันและไม่เข้าใจกัน ดังนั้น ชาวประมงและนักดำน้ำจึงได้สร้างข้อตกลง สร้างความร่วมมือเพื่อลดปัญหาความขัดแย้งอย่างสันติ โดยใช้สื่อดิจิทัลสื่อสารสังคม

1.3 ปัญหาเศษอวนตกลงสู่ใต้ทะเลที่คุกคามทะเลไทยรวมถึงทะเลเกาะเต่ามากที่สุดและยังหาทางออกไม่ได้ คือ ปัญหาขยะทะเล จากการรายงานของมูลนิธิรักษ์ไทยระบุว่า ปัญหาสำคัญของคนเกาะเต่าขณะนี้คือ ปัญหาขยะทะเล โดยขยะที่พบส่วนใหญ่ที่พบ คือ เศษอวนจากเรือประมง (ดนักร์ ตามรสุวรรณ, 2564) อวน ถือเป็นขยะอันเกิดจากเครื่องมือประมงที่สร้างความเสียหายและทำลายทรัพยากรใต้ท้องทะเลมากที่สุด เนื่องจากผืนอวนไปปกคลุมตามแนวปะการังทำให้แสงแดดส่องลงไปไม่ถึงซึ่งสามารถทำให้ปะการังตายได้อย่างรวดเร็ว นอกจากนี้การเพาะปลูกพื้นฟูปะการังยังยากที่เอากลับคืนมาเหมือนเดิมได้

ในระยะเวลาอันสั้น เนื่องจากปะการังสามารถเจริญเติบโตเฉลี่ยประมาณ 1-2 เซนติเมตรต่อปี รวมถึงเครื่องมือประมง เช่น อวน ลอบ ยังเป็นสาเหตุหลักในการตายของสัตว์ทะเลหายากในทะเลไทย การแก้ปัญหาขยะจากเศษอวนทำลายสิ่งแวดล้อมทางทะเลอย่างเป็นองค์รวม ได้มีการระดมนักดำน้ำอาสาสมัครลงไปตัดอวนใต้ทะเล จากนั้นนำมาคัดแยกขยะและส่งให้โรงงานรีไซเคิลเพื่อสร้างสรรค์เป็นผลิตภัณฑ์ทันสมัยที่สามารถนำกลับมาใช้ได้อีกครั้ง (Reuse) นอกจากนี้ยังมีโครงการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทางทะเลได้มีการทำงานร่วมกับชุมชนชาวประมง โดยการลงพื้นที่เพื่อแจ้งข้อมูลให้ชุมชนช่วยรวบรวมเศษอวนที่ใช้แล้ว โดยเศษอวนจะถูกส่งไปโรงงานรีไซเคิลเพื่อนำไปแปรรูปผลิตเป็นสินค้าสำหรับผู้บริโภคหลายชนิดได้ ซึ่งเป็นการสร้างระบบเศรษฐกิจหมุนเวียน (อีเจเอฟ, 2565)

1.4 ปัญหาน้ำท่วม น้ำป่าไหลหลาก และน้ำทะเลกัดเซาะชายฝั่งปัญหาน้ำท่วม น้ำป่าไหลหลากและน้ำทะเลกัดเซาะชายฝั่งมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงและส่งผลกระทบถึงกัน กล่าวคือ ด้วยพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ของเกาะเต่าเต็มไปด้วยภูเขาสูงและโอบล้อมไปด้วยทะเล เมื่อฝนตกลง ป่าไม้ได้ช่วยซึมซับน้ำและชะลอไม่ให้น้ำป่าไหลหลากลงสู่พื้นที่ราบเร็วเกินไป ต่อมาเมื่อมีการรื้อร้างถางป่าเพื่อพัฒนาสิ่งปลูกสร้างรองรับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ส่งผลให้สิ่งปลูกสร้างและขยะปิดกั้นเส้นทางระบายน้ำ เมื่อฝนตกหนักทำให้เกิดน้ำป่าไหลหลาก น้ำท่วมฉับพลันและดินถล่ม ที่พักอาศัยของชาวบ้านได้รับความเสียหาย ถนนบางสายถูกตัดขาดรถไม่สามารถสัญจรได้ รวมถึงเกิดอุบัติเหตุตามมา จากปรากฏการณ์ดังกล่าวทำให้สมาชิกในชุมชนเกิดการคิดย้อนสะท้อนกลับถึงปัญหาดังกล่าวและส่งผลให้ชาวบ้านเกิดความร่วมมือกันนำกระสอบทรายมาปิดกั้นทางเข้าบ้าน รวมถึงร่วมมือกับเทศบาลในการทำความสะอาดถนนหลังน้ำแห้งเพื่อสร้างทัศนียภาพที่ดีของเกาะเต่า ช่วยลดอุบัติเหตุให้นักท่องเที่ยวต่างชาติซึ่งนิยมเช่ามอเตอร์ไซด์และส่วนใหญ่ยังขับไม่ชำนาญ

1.5 ปัญหาการท่องเที่ยวทางทะเลทำลายสิ่งแวดล้อม เกาะเต่าถึงแม้จะมีจุดแข็งด้านเป็นแหล่งท่องเที่ยวชั้นนำระดับโลก แต่อีกมุมหนึ่งเกาะเต่าถือเป็นพื้นที่ที่มีความเปราะบางและถูกภัยคุกคามด้านสิ่งแวดล้อมสูง เนื่องจากผลกระทบจากการท่องเที่ยวทำให้ทรัพยากรธรรมชาติและระบบนิเวศทางทะเลได้รับความเสียหายอย่างหนัก กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง เกาะเต่า ได้สำรวจความคิดเห็นจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องและวิเคราะห์ถึงรากเหง้าของปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมของเกาะเต่า พบว่า สาเหตุสำคัญของความเปราะบางและได้รับภัยคุกคาม เกิดจากการใช้ประโยชน์ของชุมชนและการท่องเที่ยวทางทะเล เช่น ปริมาณขยะที่เพิ่มมากขึ้นเนื่องจากการท่องเที่ยว การเล่นเรือเพื่อท่องเที่ยวทางทะเล (ซึ่งส่งผลให้เกิดของเสียและคราบน้ำมันจากเรือ) การเหยียบปะการังและรบกวนชีวิตสัตว์ทะเลของนักท่องเที่ยว ดังนั้นสิ่งที่สามารถแก้ไขได้ คือ การสร้างความตระหนักและเสริมความรู้ที่เหมาะสมแก่นักท่องเที่ยว ไม่ว่าจะเป็นด้านการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ การบริหารจัดการพื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพ การเร่งฟื้นฟูระบบนิเวศที่เสื่อมโทรม

2. การคิดย้อนสะท้อนกลับและปฏิบัติการของนักดำน้ำเพื่อแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมทางทะเล : วิเคราะห์ปฏิบัติการของนักดำน้ำกับหลักคุณธรรมความดี จากปัญหาสังคมเสี่ยงวิกฤตทะเลไทย ซึ่งส่งผลกระทบต่อนักดำน้ำและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียลูกหลานมาสู่ปัญหาเศรษฐกิจภาพรวมของประเทศและระบบนิเวศของโลก สามารถวิเคราะห์ถึงปัญหาและการคิดย้อนสะท้อนกลับเพื่อนำมาสู่การแก้ปัญหาสังคมเสี่ยงวิกฤตทะเลไทย โดยใช้หลักคุณธรรมความดี เพื่อสร้างสังคมดี ซึ่งได้วิเคราะห์และนำเสนอดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ความสัมพันธ์ ปัญหาสังคมเสี่ยงวิกฤตทะเลไทย การคิดย้อนสะท้อนกลับและการนำหลักคุณธรรมความดีมาใช้

ปัญหาสังคมเสี่ยงวิกฤตทะเลไทย	การคิดย้อนสะท้อนกลับ (เพื่อนำมาสู่การแก้ไขจัดการวิกฤตทางทะเล)	หลักคุณธรรมความดีที่นำมาใช้
ปัญหาขยะทะเล ขยะทะเลได้ส่งผลกระทบต่อทัศนียภาพไม่สวยงาม ท้องทะเลเสื่อมโทรมสร้างความเสียหายต่อการท่องเที่ยวรายได้ของผู้ประกอบการและชาวบ้านลดลง เกิดปัญหาเศรษฐกิจผู้ประกอบการร้านค้าต้องกู้หนี้ยืมสินเพื่อพยุธุรกิจ	ชาวบ้าน ผู้ประกอบการ นักท่องเที่ยวตระหนักถึงปัญหาขยะทะเลที่ส่งผลกระทบต่อรายได้และความอยู่ดีมีสุข (Well-being) จึงนำมาสู่การรวมตัวกันเก็บขยะทะเล ผู้ประกอบการร้านค้า (ซึ่งมีการแข่งขันทางธุรกิจ) ร่วมมือกันจัดกิจกรรมดำน้ำเพื่อการอนุรักษ์	เกิดการรวมกลุ่มของคนที่ไม่รู้จักกันหรือเป็นคู่แข่งกันทางธุรกิจร่วมมือกันทำความดีในรูปแบบของอาสาสมัครผู้ประกอบการร้านค้า ร่วมกันบริจาคของที่จำเป็นเพื่อให้งานอาสาสมัครสำเร็จลุล่วง หลักคุณธรรมความดีที่นำมาใช้ คือ ความเสียสละ ความเมตตา ความสามัคคี
ปัญหาปลาในทะเลลดลงจำนวนมากและการประมงผิดกฎหมาย ปัญหาปลาในทะเลลดลงจำนวนมากส่วนหนึ่งเกิดจากการประมงพาณิชย์เกินพอดี รวมถึงการประมงผิดกฎหมาย ลักลอบจับปลาในเขตต้องห้าม และเมื่อมีการประมงส่งผลให้มื่อวนร่วงลงสู่ทะเล นอกจากนี้การที่เรือประมงพาณิชย์ใช้อวนลากทำให้ทรัพยากรใต้ทะเลได้รับความเสียหาย	นักดำน้ำและชาวประมงเกิดความขัดแย้งเรื่องแนวทางการประกอบอาชีพเนื่องจาก นักดำน้ำต้องการให้มีปลาอยู่ในทะเลแต่ชาวประมงต้องการจับปลาไปขาย ด้วยอาชีพที่ปฏิบัติต่อปลาสวนทางกัน ส่งผลให้นักดำน้ำไปทำลายเครื่องมือทำมาหากินของชาวประมงและชาวประมงไปตัดพุนของนักดำน้ำ ดังนั้น นักดำน้ำและชาวประมงจึงหลีกเลี่ยงการทะเลาะวิวาท โดยปรับความเข้าใจ ให้อภัย สร้างข้อตกลงร่วมกันอย่างสันติ	นักดำน้ำและชาวประมงใช้วิธีการตกลงกันอย่างสันติลดความขัดแย้งเรื่องการค้าปลาร้างพื้นที่ทำกิน โดยใช้สติและเทคโนโลยีสื่อในการสื่อสาร เช่น ไลน์กลุ่ม หลักคุณธรรมความดีที่นำมาใช้ คือ ลดความขัดแย้งอย่างสันติ ให้อภัย ใช้สติในการสื่อสารและสร้างความสามัคคี
ปัญหาน้ำท่วม น้ำป่าไหลหลากและน้ำทะเลกัดเซาะชายฝั่ง เกาะเต่าเผชิญกับปัญหาฝนตก น้ำท่วม ดินถล่ม ถนนถูกตัดขาด บ้าน/กิจการธุรกิจของชาวบ้านได้รับความเสียหาย บางครัวเรือนไร้ที่อยู่อาศัยชั่วคราว	ชาวบ้านและคนทำงานในเกาะเต่าเกิดการคิดย้อนสะท้อนกลับเมื่อเกิดปัญหาน้ำท่วมรุนแรงที่สุดในรอบ 10 ปี โดยตระหนักว่าสาเหตุเกิดจากการตัดไม้ทำลายป่าเพื่อสร้างรีสอร์ท/โรงแรม รวมถึงการทิ้งขยะบนฝั่งและขยะไหลตามท่อระบายน้ำลงสู่ทะเล ผลที่เกิดขึ้นคือ น้ำไหลทะลักเข้าบ้านของชาวบ้านได้รับความเสียหาย ดินถล่ม ถนนถูกตัด	ชาวบ้าน นักท่องเที่ยวและหน่วยงานต่างๆ ช่วยกันทำความสะอาดถนนและคำนึงถึงความปลอดภัยในการขับมอเตอร์ไซด์ของนักท่องเที่ยว จึงเร่งทำถนนให้แห้ง ปลูกหลุมบ่อบริเวณถนน นอกจากนี้ ชาวบ้านซึ่งบ้านเรือนได้รับความเสียหายจากน้ำท่วมได้รับการช่วยเหลือหลักคุณธรรมความดีที่นำมาใช้ คือ ความสามัคคี

ตารางที่ 1 ความสัมพันธ์ ปัญหาสังคมเสี่ยงวิกฤตทะเลไทย การคิดย้อนสะท้อนกลับและการนำหลักคุณธรรมความดีมาใช้ (ต่อ)

ปัญหาสังคม เสี่ยงวิกฤตทะเลไทย	การคิดย้อนสะท้อนกลับ (เพื่อนำมาสู่การแก้ไขจัดการวิกฤต ทางทะเล)	หลักคุณธรรม ความดีที่นำมาใช้
ผลกระทบจากการท่องเที่ยวทำให้ ทรัพยากรธรรมชาติและระบบนิเวศ ทางทะเลได้รับความเสียหาย การท่องเที่ยวทางทะเลส่งผลให้ ปริมาณขยะเพิ่มขึ้น การเล่น เรือเพื่อท่องเที่ยวส่งผลให้เกิด ของเสีย เช่น คราบน้ำมัน จากเรือไหลลงสู่ทะเล นอกจากนี้ กิจกรรมดำน้ำยัง นำมาสู่การทำลายปะการัง รบกวนชีวิตสัตว์ทะเล	ชาวบ้าน ผู้ประกอบการธุรกิจ และ นักท่องเที่ยวเกิดการคิดย้อนสะท้อน กลับ ตระหนักถึงความเสียหายของ ระบบนิเวศทางทะเล จึงร่วมมือกันแก้ไข ปัญหา เช่น ภาครัฐร่วมมือกับกลุ่มครู สอนดำน้ำคิดโครงการปลูกปะการัง เพื่อให้นักท่องเที่ยวซื้อแพ็คเกจ รวมถึง จัดกิจกรรมนักดำน้ำอาสาสมัครทำให้ เกิดการระดมแรง ระดมทุน ระดม ศักยภาพจากนักดำน้ำทั่วทุกสารทิศ ร่วมมือกันทำประโยชน์เพื่อทะเล	การคิดค้น ริเริ่มโครงการสอนให้ครูดำ น้ำสอนอบรมการปลูกปะการังให้ นักท่องเที่ยว และทำกิจกรรมรวมกลุ่ม นักดำน้ำจากพื้นที่ต่างๆ ร่วมมือกันเป็น อาสาสมัครได้ทะเล หลักคุณธรรมความดี ที่นำมาใช้ คือ คิด ดี ทำดีร่วมกันปกป้องทะเลในรูปแบบ จิตอาสา เสียสละทั้งทางด้านเวลา แรงงานและทุนทรัพย์ในการทำ ประโยชน์เพื่อส่วนรวมและถ่ายทอด พลังความคิดสร้างสรรค์ กลั่นออกมา เป็นความรู้ นำไปสู่การปฏิบัติในการ ดำเนินธุรกิจเพื่อสังคม เช่น การคิดค้น กิจกรรมให้ร้านดำน้ำสอนนักท่องเที่ยว ต่างชาติปลูกปะการัง

อภิปรายผลการวิจัย

1. เพื่อศึกษาและเชื่อมโยงให้เห็นถึงปัญหาสังคมเสี่ยงวิกฤตทะเลไทยที่ส่งผลกระทบต่อ
นักดำน้ำและชุมชนท่องเที่ยวดำน้ำ จากผลการวิจัยพบว่า สังคมเสี่ยงวิกฤตทางทะเลในพื้นที่เกาะ
เต่าสามารถประมวลได้ 5 เรื่อง คือ 1. ปัญหาขยะทะเล 2. ปัญหาปลาในทะเลลดลงจำนวนมาก
(ควบคู่กับการประมงพาณิชย์และการประมงผิดกฎหมาย) 3. ปัญหาเศษอวนตกลงสู่ใต้ทะเล
4. ปัญหาน้ำท่วม น้ำป่าไหลหลาก น้ำกัดเซาะชายฝั่ง 5. ปัญหาการท่องเที่ยวทางทะเลทำลาย
สิ่งแวดล้อม โดยปัญหาสิ่งแวดล้อมทางทะเลดังกล่าวส่งผลกระทบต่อให้นักดำน้ำ ผู้ประกอบการ
ธุรกิจและชาวบ้านได้รับผลกระทบทางเศรษฐกิจ เนื่องจากเมื่อท่องเที่ยวทะเลเสื่อมโทรม ทำให้ไม่มี
นักท่องเที่ยวและไม่มีรายได้ เกิดปัญหานี้ขึ้นในครัวเรือนและการทำธุรกิจตามมา

2. เพื่อศึกษาการคิดย้อนสะท้อนกลับและปฏิบัติการของนักดำน้ำเพื่อแก้ปัญหาวิกฤต
ทะเลไทย รวมถึงวิเคราะห์ปฏิบัติการของนักดำน้ำที่สอดคล้องของหลักคุณธรรม ความดี พบว่า
ผลพวงจากปัญหาสังคมเสี่ยงวิกฤตทะเลไทยทำให้นักดำน้ำรวมถึงผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเกิดการคิด
ย้อนสะท้อนกลับ (Reflexivity) และแสวงหาทางออก โดยเกิดการรวมกลุ่มของคนธรรมดาทั่ว
เข้ามาเป็นนักดำน้ำอาสาสมัคร ซึ่งประเด็นเรื่องเมื่อเกิดปัญหาสังคมความเสี่ยงจะเกิดการระดม
พลของอาสาสมัครนี้ได้สอดคล้องกับงานวิจัยของนวนลน้อย ตรีรัตน์ และคณะ (2559) ได้วิจัยเรื่อง
คุณธรรมในอาเซียน จิตอาสาในอาเซียนภาคพื้นทวีป ที่สะท้อนให้เห็นว่า จิตอาสาเกิดจากการ

เห็นความทุกข์ยากของผู้อื่นทำให้เกิดการแบ่งปันและร่วมมือ โดยการเป็นนักดำนํ้าอาสาสมัคร ต้องใช้พลัง ความร่วมมือและใช้ทุนทางสังคมในรูปแบบต่าง ๆ เช่น ทุนทรัพย์ ทุนทางความรู้ทุนทางความพร้อม ทุนทางร่างกาย ทุนจากเครือข่ายทางสังคม นอกจากนี้ ปฏิบัติการคิดย้อนสะท้อนกลับของนักดำนํ้าอาสาสมัครยังมีความสอดคล้องกับหลักคุณธรรม การคิดดี ทำดีเพื่อสร้างสังคมดี ดังนี้

ด้านความสามัคคี (ระดมพลคนทำงานอาสาสมัครมาช่วยแก้ปัญหาทางทะเล)

ด้านความเมตตาและเสียสละ (สละทรัพย์สินส่วนตัว ความรู้ แรงใจ แรงกายในการดำน้ำ เก็บขยะตัดอวน ปลุกปะการังซึ่งเป็นงานที่มีความเสี่ยงต่อชีวิต ต้องใช้ทักษะเฉพาะทางสูง)

ด้านการลดอัตรา (ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวดำน้ำซึ่งเป็นคู่แข่งกันหันมาร่วมมือกันทำงานอาสาสมัคร)

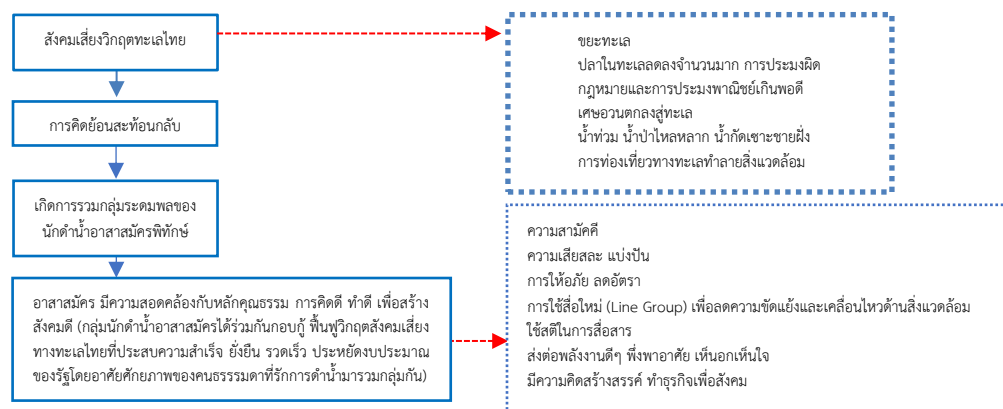
ด้านการใช้สติในการสื่อสารเพื่อลดความขัดแย้ง (เมื่อนักดำน้ำและชาวประมงมีปัญหาขัดแย้งกันจะไม่ปะทะรุนแรง แต่ใช้วิธีการส่งข้อมูลและรูปภาพเข้าไลน์กลุ่ม ให้ผู้มีอำนาจรัฐตัดสินใจ)

การแบ่งปัน ถ่ายทอด ส่งต่อพลังงานดี ๆ (ครูนักดำน้ำรุ่นพี่สอนการปลุกปะการังให้รุ่นน้องโดยไม่คิดค่าใช้จ่ายและโรงงานอุตสาหกรรมได้รับข้อเสนอในราคาสูง ไม่เอาเปรียบ)

การพึ่งพาอาศัยกัน เอาใจเขามาใส่ใจเรา (ชาวบ้าน ผู้ประกอบการธุรกิจ นักท่องเที่ยวเทศบาล ร่วมกันสูบน้ำ ทำความสะอาดถนน เพื่อลดปัญหาอุบัติเหตุจากการสัญจรขณะน้ำท่วม)

การมีความคิดสร้างสรรค์ที่เป็นประโยชน์ต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม (ภาครัฐร่วมมือกับครูสอนดำน้ำคิดหลักสูตรสอนการปลุกปะการังให้นักท่องเที่ยว ทำให้เกิดธุรกิจเพื่อสังคมหรือ Social Enterprise)

องค์ความรู้จากการวิจัย

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

องค์ความรู้จากการวิจัย คือ เมื่อเกิดปัญหาสังคมเสี่ยงวิกฤตทะเลไทย ทำให้ส่งผลกระทบต่อมนุษย์ สิ่งตามมาคือ มนุษย์และประชาชนที่ได้รับความเสียหายเกิดการคิดย้อนสะท้อนกลับถึงปัญหาที่เกิดขึ้น และตระหนักว่าไม่สามารถรอรับการช่วยเหลือจากรัฐบาลได้แต่เพียงฝ่ายเดียว ต้องสร้างความร่วมมือ สร้างจิตสำนึกของการเป็นอาสาสมัครให้เกิดขึ้น เช่น จากกรณีศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียแก้ปัญหาสังคมความเสี่ยงวิกฤตทะเลไทยด้วยการรวมกลุ่มเป็นเครือข่ายนักดำน้ำอาสาสมัครพิทักษ์ทะเลไทย ซึ่งคุณสมบัติของการเป็นอาสาสมัครที่นำมาใช้ มีความเกี่ยวข้องกับหลักคุณธรรม การคิดดี ทำดี เพื่อสร้างสังคมดี คือ การมีความสามัคคี เสียสละ เมตตา ให้อภัย การสื่อสารอย่างสันติผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ การลดอัตราการการแข่งขันทางธุรกิจ เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม คำนึงถึงความทุกข์ยากของผู้อื่น มีความริเริ่มสร้างสรรค์ในการทำธุรกิจเพื่อสังคม

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ควรมีนโยบายส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวดำน้ำเกิดความตระหนักและสร้างการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทางทะเล เช่น การอบรมปลูกปะการัง การเก็บขยะทะเลมาสร้างมูลค่าเพิ่ม

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

ส่งเสริมและสร้างจิตสำนึกให้นักดำน้ำอาชีพ นักท่องเที่ยวทางทะเล ทำหน้าที่เป็นนักข่าวพลเมือง ช่วยสอดส่องตรวจตราเมื่อเห็นความผิดปกติใต้ท้องทะเล โดยสามารถแจ้งข่าวมายังหน่วยงานรัฐและควรมีช่องทางติดต่อสื่อสารที่อำนวยความสะดวกให้นักดำน้ำสามารถเข้าถึงได้อย่างสะดวกรวดเร็ว เนื่องจากปัจจุบันนักดำน้ำนิยมมีกล้องถ่ายรูปใต้น้ำและใช้โซเชียลมีเดียในการนำเสนอกิจกรรมส่วนตัว ทำให้โลกในชีวิตจริงและโลกออนไลน์ไม่มีเส้นแบ่งที่ชัดเจน หรือที่เรียกว่า Immersive Communication ซึ่งหมายถึงการที่สื่อใหม่หลอมรวมเข้าไปในชีวิตประจำวันของผู้คนอย่างแยกไม่ออก เช่น การมีสมาร์ตโฟนไว้อ่านข่าวและถ่ายรูปรูมากกว่าการโทรติดต่อสื่อสาร (Qin, 2022) ดังนั้น จึงควรนำจุดเด่นของเทคโนโลยีโซเชียลมีเดียและความทันสมัยของสมาร์ตโฟนมาใช้ในการเคลื่อนไหวด้านสิ่งแวดล้อมทางทะเล

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ควรสนับสนุนให้โรงงานผลิตอวนคิดค้นการผลิตอวนที่สามารถย่อยสลายได้ตามธรรมชาติ นอกจากนี้ นักดำน้ำกับชาวประมงควรหาทางออกของความขัดแย้งในการใช้ทรัพยากรทางทะเลร่วมกันให้ชัดเจน มีกฎหมายควบคุมและลงโทษอย่างจริงจัง

เอกสารอ้างอิง

- กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง. (2565). รู้จักเกาะเต่า. สืบค้น 20 มิถุนายน 2565, จาก <https://projects.dmcr.go.th/miniprojects/175/description/48971>
- ดนัฏ์ ตามรสวรรณ. (2564). ชะยะทะเลปัญหาลำคัญของคนเกาะเต่า. สืบค้น 8 สิงหาคม 2565, จาก <https://www.raksthai.org/story-content.php?id=11>
- นวนน้อย ตรรัตน์ และคณะ. (2559). คุณธรรมในอาเซียน จิตอาสาใน อาเซียนภาคทวีป : ประเทศไทย ลาว พม่า เวียดนามและกัมพูชา (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ปาริชาติ บุญเอก. (2564). ส่องสถานการณ์ขยะพลาสติกช่วงโควิด-19 กับความท้าทายโรดแมพ ปี 65. สืบค้น 25 มิถุนายน 2565, จาก www.bangkokbiznews.com/944120
- อีเจเอฟ. (2565). โครงการ NER FREE SEA : สร้างทะเลไทยปลอดอวนด้วยมือชุมชนผ่านการรีไซเคิล. สืบค้น 12 กรกฎาคม 2565, จาก www.ejfoundation.org
- Beck, U. (1994). *Reflexive modernization: Politics, tradition and aesthetics in the modern social order*/Ulrich Beck Anthony Giddens and Scott Lash. Stanford, Cal: Stanford university.
- Dpcarrington. (2022). *Microplastics found in human blood for first time*. Retrieved March 24, 2022, from www.theguardian.com/environment/2022
- Keys, P.W., et al. (2019). Anthropocene Risk. *Nature Sustainability*, 2(8), 667-673.
- Melville, F. S. (2021). *Ranked: The top 10 countries that dump the most plastic into the ocean*. Retrieved June 22, 2521, from www.euronews.com
- Qin, L. (2020). *Immersive communication: The communication paradigm of the third media age*. Imprint Abingdon, Oxon; New York, NY: Routledge Press.
- Schwabl, P., et al., (2019). Detection of various microplastics in human stool: a prospective case series. *Annals of internal medicine*, 171(7), 453-457.
- Smith, M., et al. (2018). Microplastics in Seafood and the Implications for Human Health. *Current Environmental Health Report* 5, 375-386.
- Thai post. (2018). *Plastic waste: a national problem to ponder*. Retrieved June 25, 2022, from <https://www.thaipost.net/main/detail/17790>

